

Kikhostebehandling mellan himmel och jord

Allt mellan himmel och jord har föreslagits och prövats inom såväl den enkla folkmedicinen som den akademiska medicinen, skriver Justus Ström om behandlingen av kikhosta i sitt klassiska verk »Akuta infektionssjukdomar» [1]. Inte alla av dagens läsare kan veta att han menade det också bokstavligen.

80 kronor för en halvtimme

Strax efter krigsslutet 1945 lanseerade privatflygaren Gösta Fränckel, inspirerad från England, idén att ta upp barn med kikhosta i ett flygplan. Metoden spreds snabbt över landet, priset var 80 kronor för en halvtimme.

Också vid Uppsala flygflottilj praktiserades behandlingen under några år. Bl a använde man sig av flygplanstypen Sk 16, som fanns som överskottsvara från USA. Flygplanet var tvåsitsigt, mekanikern satt där bak och höll barnet när man steg upp till de något lägre än 3 000 me-

I baksätet på denna Sk 16 från Uppsala flygflottilj satt kikhostebarnet tillsammans med mekanikern. Bilden togs 1948.

ters höjd som är gränsen för när syrgas krävs.

Dåvarande löjtnant och lärare vid flygkadettskolan Rolf Westerberg har berättat om den övertro som fanns på metoden: en mamma erbjöd sig att följa med upp själv, eftersom hon också kände sig lite krasslig.

Diskuterat i BMJ

Efter några år försvann behandlingsflugan här i Sverige, men så sent som 1991 finns i British Medical Journal en diskussion mellan en engelsk flygläkare och en schweizisk kollega [2]. Den förste menar att man fortfarande utför kikhosteflygningar. Den andre, som själv tagit upp tre barn för behandling, rekommenderar starkt metoden med följande ord:

»From the moment of take off all three children were glued, bug eyed, to the windows of the aeroplane as the alpine scenery sped by ... and they stopped coughing. Shortly after we landed they started again. There

can hardly be a treatment that gives more pleasure to patient and therapist.»

Några artiklar från 1960-talet i mindre kända tyska tidskrifter tar upp metoden, men någon seriös utvärdering har aldrig gjorts. Kanske var det för Sveriges del som förre flygläkaren Lars Laurell påstår: bensinbristen efter kriget bidrog till metodens spridning – den gav helt enkelt flygarna möjlighet att flyga!

Lars Wahlström
konsultpsykiater,
Huddinge Universitetssjukhus

Referenser

1. Ström J. Akuta infektionssjukdomar. 8:e ed. Lund: Liber Läromedel, 1979: 131.
2. Casey PA. Altitude treatment for whooping cough. BMJ 1991; 302: 1212.

MEDICIN HISTORISK

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf